

nelogično združevanje legendarnih in socialnih pesmi je ob seznanitvi z vsebino razumljivo: socialnokritično ost navadno omili ali pa celo popolnoma nadomesti zatekanje k nadnaravnemu. Socialne pesmi zajemajo le manjši del zbirke.

Nepogrešljivi del in hkrati posebna vrednost te znanstvene zbirke so izčrpna in komentirana kazala. Kazalo pesmi po metrično-ritmičnih tipih je v primerjavi s kazali prejšnjih dveh knjig obsežnejše, saj zajema vse tipe, hkrati pa je poenostavljeno, tako da je dostopno širšemu krogu. Po tipih verzov oziroma po njihovi metrično-ritmični strukturi so tako razdeljene vse variante. Novost je tudi v tem, da je v tej knjigi za ponazoritev verzne strukture namesto črkovnega sistema ponovno uporabljen stari grafični sistem, medtem ko je pri kazalu kitičnih oblik za ponazoritev vsebinske različnosti verzov t. i. Voduškov črkovni sistem ohranjen.

Vsa kazala – ta so, kot rečeno, daljša kot v prejšnjih dveh zbirkah – opozarjajo na posebnost ljudskega petja, in sicer predvsem zato, da bi preprečili nesporazume in različne interpretacije. Daljši in izčrpnější so tudi angleški povzetki.

Tretja knjiga v zbirki Slovenske ljudske pesmi tako kljub časovnemu zamiku prinaša dragoceno, znanstveno opremljeno gradivo, ki skupaj z ostalimi zbirkami odstira vrednote slovenskega ljudskega pesemskega izročila.

Marija Klobčar

ZMAGA KUMER, Oj, ta vojaški boben. Slovenske ljudske pesmi o vojaščini in vojskovanju. Celovec, Založba Drava, 1992, 214 str.

Zbirka Slovenske ljudske pesmi o vojaščini in vojskovanju je specifičen prikaz slovenske zgodovine in slovenskega značaja. Avtorica zbirke, dr. Zmaga Kumer, je namreč slovenske vojaške pesmi s širokim vedenjem strnila v zanimiv preplet, ki je v občutju slovenske osamosvojitve postavil pred nas še eno izmed ogledal.

Delo je zasnovano kot premišljeni izbor najznačilnejših primerov vojaških pesmi, torej ne zajema vseh razpoložljivih pesmi o vojaščini, celo vseh variant ne. To zbirke vsebinsko ne bi obogatilo, povečalo bi le njen obseg. Izbrane pesmi so razvrščene v dva dela. Prvi vsebuje pesmi, ki se nanašajo na vojaščino nasploh, in sicer na novačenje od časa najemniških vojsk in vpoklicev po uvedbi splošne vojaške obveznosti do prve svetovne vojne, o nekdanjih vojaških skrivačih in o občutjih ob najrazličnejših stiskah. Drugi del zaznamujejo pesmi, v katerih je čutiti odmev vojn, ki so tako ali drugače zadevale Slovence od začetka 18. stoletja do prve svetovne vojne.

Avtorica zbirke poudarja, da se pesmi, povezane z vojaščino, z glasbenega stališča, torej po melodiji, ritmu in načinu petja, ne razločujejo od drugih slovenskih ljudskih pesmi. Iz teh razlogov so objavljeni le enoglasni zapisi, čeprav za nekatere obstajajo večglasni zvočni posnetki. Zbirka namreč ni pesmarica, prav tako kljub strokovni neoporečnosti nima znanstvenega značaja, zato določenih podrobnosti, ki bi bile za znanstveno izdajo nujne, ne vključuje. Iz teh razlogov pri izboru variant ni odločala razširjenost po pokrajinah, temveč vsebinska zanimivost. Zbirka z dodanimi arhivskimi podatki o pesemskem gradivu omogoča nadaljnje poglobljanje tistim, ki jim objava sama ne zadošča.

Vsebina ne razkriva samo dediščine ljudske kulture, temveč na svojstven način ohranja spomin na zgodovinsko ozadje: tako je najti sledi od časov, ko so novačili vojake z vpoklicem, do najemniških vojsk in t. i. splošne vojaške obveznosti, ki je bila sprva celo dosmrtna. Prav uvedba splošne vojaške obveznosti naj bi pri nas rodila vojaško narodno pesem in ji ob odklonilnem odnosu do vojaščine vtisnila »pečat solzavosti«.

Delo tako razkriva elegičen pogled na usodo, ki je človek ne kroji sam. Temeljno sporočilo je, da Slovenci nimamo pravih vojaških pesmi, torej bojevitih pesmi, ki bi bile namenjene vojakom kot posebni poklicni skupini in bi odsevale veselje do vojaškega stanu. V tem pogledu je bila odločilna odsotnost lastne državnosti.

Čeprav na prvi pogled preseneča, da v to zbirko ni vključena tudi druga svetovna vojna, je takšna odločitev razumljiva: razmerje politične moči, stoletja postavljene pred Slovence, je bilo namreč v tem času tako specifično, da tudi pesem tega obdobja zahteva posebno obravnavo in poseben poslušalca. Prav tako zbirka nima namena, da bi zajela celovit pogled, povezan z vojaščino – od enega najpomembnejših mejnikov za mlade fante, naborov, do spominov na vojaščino, ki so bili za marsikaterega moža edini stik s svetom. Tako tematika še vedno pušča prostor, odprt za nadaljnja soočanja z dediščino »služenja vojske« in vojskovanj.

Zbirka slovenskih ljudskih pesmi, povezanih z vojaščino in vojskovanjem, je bila pripravljena za izdajo ob stoletnici rojstva in štiridesetletnici smrti ustanovitelja Folklornega inštituta, dr. Franceta Marolta, vendar je ta obletnica ne zaznamuje. Glede na vsebino, ki jo prinaša, je veliko bolj povezana z velikim dejanjem slovenske osamosvojitve, na kar opozarja tudi avtorica sama. V zbirki je tako navzoče občutje slovenskega upora, z njim pa tudi zavest, da se Slovenci takrat, ko smo resnično ogroženi, znamo upreti.

Marija Klobčar